

Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 17 Aralık 2021

Gönderim Tarihi: 5 Kasım 2021

Yayımlanma Tarihi: 27 Aralık 2021

Atıf Künyesi: DENİZ, Sunay (2021), “Abdurrahim Karakoç'un Şiirinde Bazı Edebi Sanatlar”,
International Journal Of Turkish Academic Studies (TURAS), C. 2, S. 3, s. 38-62.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE BAZI EDEBÎ SANATLAR

Sunay DENİZ¹

10.54566/turas.1019500

ÖZ

Abdurrahim Karakoç, 20. yüzyılın en başarılı ve en etkili şairlerinden biridir. İlkokul dışında eğitimine devam edememiş olsa da o, kendini birçok alanda yetiştirmeyi ve geliştirmeyi başarmıştır. Bu başarısı onun eğitilmiş ve şair bir aileden gelmesinin yanı sıra kendisinin istekli ve öğrenmeye açık bir karakterinin olmasından ileri gelmiştir. Şiir konusundaki başarısında babasının önemli rolü vardır. Aslında onu bugün Abdurrahim Karakoç yapan en önemli etken, küçük yaşlardan beri okumaya ve yazmaya olan merakıdır. O, şiirlerinde pek çok konu işlemiştir. İşlediği her konuyu Türkçemizin verdiği tüm imkânları da dikkate alarak en açık ve sade bir şekilde kendine özgü bir üslupla dile getirmiştir. Şiirlerindeki en önemli özelliklerden biri de edebî sanatlardır. Karakoç edebî sanatları şiirlerinde kendine özgü üslubuyla büyük bir ustalıklarla kullanmıştır. Kullandığı sanatlar ise onun şiirlerini hem şekil hem de muhteva yönüyle daha etkili kılmıştır.

¹ Dr, Fırat Üniversitesi, E-mail: sddeniz1@gmail.com, ORCID 0000-0001-8169-4806

Bu çalışmada, Abdurrahim Karakoç'un "Yasaklı Rüyalar" adlı şiir kitabındaki cinas, mecaz, istifham, kat', tenasüp, ta'riz gibi bazı edebî sanatlar ele alınmıştır. Kitapta yer alan şiirler incelenmiş ve şiirlerdeki sanatlar örnekler verilerek açıklanmıştır. Çalışma, Abdurrahim Karakoç'un, şiirlerinde çeşitli edebî sanatları kullandığını ve bu sanatların onun şiirlerine hem estetik hem de anlam derinliği sağladığını dahası şiirlerini daha canlı ve etkileyici hâle getirdiğini, zenginleştirdiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Abdurrahim Karakoç, Şiir, Edebî Sanatlar, Dil, Üslup.

ABSTRACT

Abdurrahim Karakoç is one of the most successful and influential poets of the 20th century. Although he could not continue his education outside of primary school, he succeeded in educating and developing himself in many areas. This success stemmed from his being from an educated and poet family, as well as his willingness and open to learning. His father played an important role in his success in poetry. In fact, the most important factor that makes him Abdurrahim Karakoç today is his interest in reading and writing from an early age. He dealt with many subjects in his poems. He expressed every subject he dealt with in a unique style, in the most clear and simple way, taking into account all the opportunities that our Turkish language provides. One of the most important features of his poems is the literary arts. Karakoç used the literary arts in his poems with a great skill with his unique style. The arts he used made his poems more effective in terms of both form and content.

In this study, some literary arts such as pun, metaphor, istifham, kat', tenasub, ta'riz in Abdurrahim Karakoç's poetry book "Forbidden Dreams" are discussed. The poems in the book were examined and the arts in the poems were explained by giving examples. The study revealed that various literary arts are used in Abdurrahim Karakoç's poems and that these arts provide both aesthetics and depth of meaning to his poems, moreover, they make his poems more vivid and impressive and enrich them.

Keywords: Abdurrahim Karakoç, Poetry, Literary Arts, Language, Style.

GİRİŞ

Abdurrahim Karakoç, 7 Nisan 1932 tarihinde Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Ekinözü Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Babası Ümmet Karakoç, annesi ise Fatma Hanım'dır. Ailenin beş erkek çocuğundan biridir. Şairin babası da kendisi gibi halk şiirleri yazmış şiire meraklı biridir. Babası ayrıca İslami ilimlerle de ilgilenen, birkaç dil bilen, kendini olabildiğince yetiştirmiş bir kişidir. Abdurrahim Karakoç'un ailesi tabiri caizse şair bir ailedir. Abisi Bahaeddin Karakoç oldukça tanınmış bir şairdir. Ertuğrul Karakoç bakanlıkta müfettişlik yapmış, kardeşi Osman Naci yazmaya istek duymuş, küçük kardeşi Nafiz de kitapları bulunan emekli bir memurdur. Kısacası Abdurrahim Karakoç, eğitilmiş bir aileden gelen bir şairdir.

Karakoç, maddi veya manevi bazı sebeplerden sadece ilkokula gidebilmiş ve ilkokulu dört yıl gibi kısa bir sürede bitirmiştir. Ancak eğitim hayatını sürdürmemesi onun için bir eksiklik olmamıştır. Çünkü okula gidemeyen birinin de kendisini her konuda yetiştirebileceği düşüncesindedir ve bu şekilde davranmıştır. Daha ilkokul sıralarındayken henüz küçük yaşlarda şiir yazmaya çalışmıştır. Onun şiire olan ilgisi, babası sayesinde olmuştur. Babası ilmi açıdan kendini oldukça geliştirmiş ve okumayı seven bir insandır. Kerem ile Aslı, Hz. Ali Cönkleri, Yunus Emre, Köroğlu, Karacaoğlan gibi büyük üstadların şiirlerini Abdurrahim Karakoç ve diğer çocuklarına da okumuş, onun bu özelliği oğluna da sirayet etmiş ve böylece şiir yazan, şiiri seven bir ailenin oluşmasına vesile olmuştur.

Şair bir dede ve kendini birçok konuda en iyi şekilde yetiştirmiş bir babanın evladı olan Karakoç, okuma aşkıyla dolu bir şairdir. Henüz küçük yaşlarda başlayan okuma serüveni, daha küçük sayılabilecek yaşlarda hem yerli hem de yabancı birçok edebî şahsiyeti tanımasını sağlamıştır. J.J. Rousseau, Karl Marx'tan Sokrates'e, Fuzuli'den Eflatun'a, İbni Sina'dan Yunus Emre'ye, Karacaoğlan'dan Âşık Ömer'e birçok önemli şahsiyeti, okuma sevdası sayesinde erken yaşlarda öğrenmiştir. O, sadece edebiyatla ilgili olan eserler okumamış başka alanlarda da değerli eserler okumuş ve kendini geliştirmiştir. Karakoç, dinden siyasete, edebiyattan sosyolojiye birçok alanda kendini geliştirmeye çalışmış, yirminci yüzyılın ortaokul, lise ve üniversite gibi eğitim yuvalarına hiç gidemediği halde, Türk edebiyatına gönül veren ve şiirleriyle önemli hizmetler sunan büyük bir şairdir. Bu yönüyle babası gibi çok yönlü bir karakter sergilemiştir. Okuma merakı sayesinde imkânları elverdiği ölçüde tek bir alanda değil, birçok alanda okuyup öğrenmekten bir an bile vazgeçmemiştir. Henüz çok küçük yaşlarda başlayan okuma aşkı, son nefesine kadar devam etmiştir. Ciğerlerindeki enfeksiyon nedeniyle bir süre yoğun bakımda tedavi görmüş ve 7 Haziran 2012 tarihinde hayata gözlerini kapatmıştır.

XX. yüzyılın en başarılı ve en etkili şairlerinden biri olan Abdurrahim Karakoç, ilkokul dışında eğitim hayatını sürdüremese de kendi eğitimini araştırma azmi ve aşkıyla devam ettirmeye çalışmış tabiri caizse eline geçen her tür yazıyı okumaya gayret etmiştir. Hâl böyle olunca onun duygu ve düşünce dünyası, hayata ve gerçeklere bakış açısı da gün geçtikçe gelişmiş ve değişmiştir. Şair bir dedenin torunu, şair bir baba ve şair abi ve kardeşlerin olması onun yazmaya olan isteğini de güçlendirmiştir.

O, şiirlerini Türkiye Türkçesinin verdiği tüm imkânları kullanarak kaleme almıştır. Karakoç şiirleriyle duygu ve düşüncelerini en iyi aktaran şairlerden biridir. Türkçeyi kullanma şekli, kendine özgü bir üslup oluşturması, kelime hazinesi, söyleyiş biçimi, taklitçilikten uzak ve sadece kendi olması adına bir tarza sahip oluşu, onu farklı kılan en önemli özellikler arasında sayılabilir. O, kelime seçiminde çok dikkatli davranan bir şairdir. Genel dilde birçok kelime onun şiirlerinde derin anlamlar yüklenir. Zira sanatçının, şairin neyi söylediği kadar nasıl söylediği de çok önemlidir. Şairin üslubunu belirleyen şey, dili ne ölçüde ve nasıl etkili ve canlı kullandığıyla yakından ilgilidir. Abdurrahim Karakoç bir nevi kelimelerle oyun oynar. Kelimeler onun şiirlerinde sanki canlanır, hareketlenir ve genel dildeki en basit kelime bile onun kaleminde çok derin anlamlar yüklenir.

Şairin dili kullanma becerisi, kullandığı kelimeler, imgeler, imajlar, tekrarlar, semboller vs. onun farkını ortaya çıkarmada önemli hususlardır. Şiirde şekle uygun bir muhteva ve onlara uygun bir üslup, dili kullanma becerisi okuyan kişilerde kendisine bir farkındalık yaratır. Karakoç kelime seçimine, diline büyük önem gösteren bir tutum sergiler. “ Karakoç, kelimeleri sanatçı hassasiyetiyle seçmiştir. Yaşayan dilden şiir dili oluşturmuş ender edebî şahsiyetlerden biridir. Aynı zamanda kendine özgü ifadeler, kelimeler ve kelime gruplarını da şiirlerinde kullanmıştır. Orijinal imgeler, imajlar ve semboller oluşturması onun özgün sanatçı kimliğinin meydana gelmesinde katkı sağlamıştır. Karakoç’un şiirinin söylenişi kolay ancak anlamı oldukça derindir. Sehl-i mümteni sanatının inceliklerini şiirlerinde görmek mümkündür. Özellikle lirik ve tasavvufi şiirlerinde bu incelikler daha belirgin şekilde görülmektedir. Taşlamalardaki mizah ve ironi unsurlarında da ince ve nükteli söyleyişler aynı anlayışla bir motif olarak işlenmiştir.” (Özçelik 2021: 568)

Abdurrahim Karakoç, halkın anlayacağı dille, halkın diliyle şiirler kaleme almıştır. O, Türkçenin kendisine verdiği tüm imkânları kullanarak dili etkili, canlı, sade, açık ve anlaşılır bir biçimde kullanmış ve kendine özgü bir şiir dili oluşturmuştur. Halkın anlayamayacağı yabancı kelimeleri tercih etmemiş onun yerine halkın dilindeki kelimelerle şiirlerini yazmıştır. Onun dili kullanma becerisi, etkili söyleyiş, uygun kelime seçimi ve sanatlı ifade şiirlerinin anlam derinliğini daha da zenginleştirmiştir. Şairin

bütün duygu ve düşünceleri, yazdıklarıyla paralellik gösterir. Şiirlerinde gereksiz söylenmiş veya yazılmış herhangi bir kelime yoktur. Seçtiği her kelime her şiirinde bütünün birer uyumlu parçasını oluşturur. Nasıl ki yap-bozun bir parçası çıkarıldığında büyük resim bozuluyorsa, onun şiirlerinde de tek bir kelimenin çıkarılması bütün halindeki şiiri bozar, anlam eksilir. Şiirlerindeki bu bütünlük de okuyanın duygu dünyasını sarıp sarmalar.

Abdurrahim Karakoç'un kendine özgü üslubu, duygu ve düşünceleri, şiirlerindeki kelimelerin hem konuşma hem de yazı dilinden seçilmiş olması yani kısaca kendi olması, pek çok şairi de etkilemiştir. Şiirlerindeki imge, imaj, sanatlı söyleyiş, kelimelerle yakaladığı ahenk, akıcı ve sürükleyici anlatım, titiz bir kelime seçimi ve onlara yüklenen derin anlamlar onun güçlü bir anlatım tekniğine sahip olduğunun açık göstergeleridir. Şiirlerinde hem modern halk şiirinin hem de geleneksel halk şiirinin etkilerine de rastlamak mümkündür. Konu seçimi de oldukça çeşitlidir. Karakoç'un şiirlerinde aşk, hak, adalet, sosyal sorunlar, tasavvuf, vatan sevgisi, tabiat gibi birçok farklı konunun ele alındığı görülür. Bazı konulardaki hicivleri de oldukça dikkat çekicidir.

Çok küçük yaşlarda çok farklı edebî şahsiyetleri ve kitapları okuyan, birçok konuda bilgi sahibi olan, kendini olabildiğince geliştiren, Türk şiirinde kendine özgü tarzıyla çığır açan Abdurrahim Karakoç'un şiirleri, edebî sanatlar yönüyle oldukça zengindir ve onun söz sanatlarını da oldukça ustalıkla kullandığı gözden kaçmaz.

Bütün edebî eserlerde edebî sanatlara rastlamak mümkündür. Ancak sanatların en çok görüldüğü tür şiirdir. Şairler bütün duygu ve düşüncelerini, hislerini, çevrelerini, tabiatın onlarda yarattığı algıları; doğrudan, olduğu gibi aktarmazlar. Doğrudan aktarmak yerine birtakım çağrışımlar yaparak, bazı varlık veya nesnelere ilişki kurarak sözü güçlendirmeye çalışırlar. İşte bu aşamada edebî sanatlar devreye girer. "Edebi sanatlar, yazılı kültürün/edebiyatın, özellikle şiirin psikodinamiğidir. Sözün teknolojik ve yapısal bir muhtevaya bürünmesi edebî sanatlar aracılığıyla olur. Yazının teknolojik bir vak'a olması, edebî sanatların da şiirin teknik bir yönünü oluşturması gibi bir sonucu doğurur. Kelimelerin metin dışı çıplak halleriyle metinler içerisindeki dinamikleri farklı farklıdır. Edebi sanatlar, yazı bilincinin yapısını değiştirir. Edebi sanatların bu konuda önemli bir işlevi, fonksiyonu ve misyonu vardır." (Aktaş 2002: 2). Dilde kelimelerin tek başlarına anlamları yoktur fakat başka kelimelerle yan yana geldiklerinde ve başka varlıklarla ilişkilendirildiklerinde anlam kazanırlar. Bu ilişki ise şairin dili kullanma biçiminde kendini gösterir ve elbette ki bir edebî eserde edebî sanatın tam ve yerinde, uygun kullanılması o şairin dile ne kadar hakim olduğu ve ne ölçüde dili etkili kullanabildiğiyle doğru orantılıdır. Şairin dili kullanmadaki becerisi bize onun üslubuyla ilgili önemli ipuçları da verir. Şairin şiirlerinde edebî sanatları ustalıkla kullanma becerisi bize o şairin

dünyayı algılama biçimi, duygu ve düşünce dünyası, etrafta olup biten olayların onun zihin dünyasındaki yansımaları gibi şairle ve üslubuyla ilgili birçok bilgi verir.

Edebî sanatlar şiire veya edebî bir metne hem şekil hem de muhteva açısından büyük bir zenginlik kazandırır. “Edebi sanatlar, edebi metinlerin anlam zenginliğine bürünmesine, şaire yeni imkânlar tanınmasına, anlatım ve üslupta zenginliğe, etkili ve vurucu ifadelere, estetik ve özgünlüğe kaynak oluşturan en önemli yapısal/biçimsel tekniklerdir. Edebi sanatlar, bir anlamda sanatçı merkezli bir okuma teorisidir. Sanatlar aracılığıyla metinlerden sanatçının psikolojisini çözümlenmek mümkün olduğu gibi aynı zamanda toplumsal psikolojinin de gün ışığına çıkması için başvurulacak önemli materyallerdir. Toplum psikolojisi elbette ki toplum sosyolojisine de açılan büyük bir kapıdır.” (Aktaş 2002).

Bu çalışmada Abdurrahim Karakoç’un “Yasaklı Rüyalar” adlı şiir kitabındaki edebî sanatlar tespit edilmiştir. Tespit edilen her sanat için örnekler verilmiştir. Abdurrahim Karakoç’un şiirlerinde birçok farklı edebî sanat yer alır. Karakoç’un şiirlerinde mecazla, düşünceyle, heyecanla, anlamla ve sözle ilgili bazı sanatlardan oldukça fazla örnekler gösterilebilir. Bu örneklerden şairin dili kullanma yeteneği, dünyaya bakış açısı ve üslubu, dönemin sosyal yapısı gibi bilgilere ulaşmak mümkündür.

1. CİNAS

a) Cinas-ı lahık

Kafiyeyi oluşturan sözcüklerden bir harfin farklı olarak kullanıldığı cinastır. Farklı harf bazen başta bazen ortada bazen de sonda olabilir. Karakoç’un şiirlerinde genelde bu sanatın görüldüğü kelimelerin ilk sesleri farklılık gösterir.

Yedinci Petro’nun beyaz kısrığı
Değiştirdi rengini Doru’ya döndü
Ünlü şövalyenin çelik mızrağı
Eğilmiş plastik Boru’ya döndü (s. 1)

Aski’den ceplere akan çaylar var
İski’den çamura batan taylar var
Haksız bölüşülen nice paylar var

Millet adaletten umudu kesti (s. 6)

“Sabır” ha?.. sabırda kalmadı takat
Ölçüler ayarsız dengeler sakat
Yüz kartal bir keklik bulamaz, fakat
Bir hantal ayıya on ahlat düşer (s. 17)

Dilde yalan-dolan, serde siyaset
Devadır bin türlü derde siyaset
Sahne, podyum, ekran, perde siyaset
Bir zilli yosmaya on sanat düşer (s. 18)

Dağlar yürüsün diye atlas yelkenler gerdik
Nemi kurusun diye denizlere un serdik (s. 30)

Küçücük gövdemizle dünyayı taşıyoruz
Yaşamak buysa eğer mutlaka yaşıyoruz (s. 33)

Ulaştı istismar en son raddeye
İndi haramiler dağdan caddeye
Uluhiyet yüklediler maddeye
Şeytanla Allah'ı karıştırdılar (s. 37)

Şiirlerdeki örneklere bakıldığında; doru, boru; çaylar, taylor, paylar; takat, sakat, fakat; serde, derde, perde; gerdik, serdik; taşıyoruz, yaşıyoruz; raddeye, caddeye, maddeye kelimelerinin ilk sesleri farklı olup geriye kalan tüm hece ve sesler aynen tekrar edilmiştir.

a) Cinas- mutarraf

Cinas yapılan sözcüklerden birinde bir harfin fazla olması durumudur. Cinaslı kelimedeki farklı harften sonraki tüm sesler, diğer kelimenin tüm seslerini oluşturur.

Sır kalmadı gizli-saklı değişti
Mü'minin, kafirin aklı değişti
Atıklar döküldü şekli değişti
Tuz Gölü'nü Marmara'ya benzettik (s. 8)

Nüfuzlu patronlar girdi araya
Ak boya vuruldu kara paraya
Türlü şüphe yağdı tüm Ankara'ya
İtimat nalları dikti bu sene (s. 15)

Baba temel attı kordela kesti
Salladı şapkasın, rüzgarlar esti (s. 15)

Türkiye'nin kaderi Türk'ün elinde değil
Bu zilleti çekmek zor, eğil ey başım eğil (s. 31)

Şiirlerdeki saklı, aklı; araya, paraya; kesti, esti; değil, eğil örneklerinde görüldüğü üzere farklı harften sonraki sesler, diğer kelimenin tüm seslerini oluşturur.

A) MECAZ

"Bir kelimeyi gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanmaktır. Bu sanattan amaç söze güzellik, çarpıcılık, canlılık ve etkinlik katmaktır." (Aktaş 2002:33). Şiirlerden aldığımız örneklerden de anlaşılacağı üzere Abdurrahim Karakoç'un mecaz sanatını büyük bir ustalıkla kullandığını söylemek gayet yerinde olur. Mecaz, Karakoç'un en sık kullandığı edebî sanatlardan biridir.

Yağmur yorgan oldu, döşek kar bana
Anladım ki kendi gönlüm dar bana

Alev dolu bardakları yâr bana

Sunuverdi içtim içtim kandım oy! (s. 60)

Gerçekte yağmurun yorgan ve döşeğin de kar olması, alev dolu bardak ve bu bardaktan içilmesi mümkün değildir. Şair bu kelimelerle güzel bir mecaz örneği verirken aşkın, aşk ateşinin onu nasıl derinden etkilediğini dile getirmeye çalışmıştır.

Sevgi ekdim, naz biçmeye çalıştım

Ne zamana, ne kendime alıştım

Kırk senede yedi hasret bölüştüm

Yedi dünya bana düştü sandım oy! (s. 60)

Sevgi ekmek, naz biçmeye çalışmak, hasretin bölüşülmesi somutlaştırılarak somut bir şeymiş gibi dile getirilmiş ve aynı zamanda mecazın etkili ve canlı bir örneği yapılmıştır. Gerçekte sevgi ekilmez, naz biçilmez ve hasret bölüşülemez. Çünkü bu kavramlar somut değil soyut kavramlardır. Burada aynı zamanda yedi dünya bana düştü kullanımıyla mübalağa sanatına da örnek verilmiştir.

Gönül şahinimi yordum gerçeğe

Sonsuzda yüzümü sürdüm gerçeğe

Teselliden kanat kırdım gerçeğe

Tecellinin sinesine kondum oy! (s. 60)

Buradaki tüm mısralarda geçen soyut kavramlar, somutlaştırılarak kullanılmıştır. Gerçekte bu anlatılanların olması mümkün değildir.

Körpe hayallerimiz kör tırpanla biçildi

İşret meclislerinde kanlarımız içildi (s. 30)

Hayallerin tırpanla biçilmesi gerçekte olabilecek bir şey değildir ve ikinci dizede de aynı şey söz konusudur. Hayal, zaten somut bir kavram değildir. Bu örnekte de yine mecazın güzel bir örneği verilmiştir.

Yas tutsun ırmaklar, yas tutsun dağlar

Seni nasıl nasıl unutsun dağlar
İsminle kendini avutsun dağlar
Ormanlar ağlasın (s. 46)

Mektup yazdım baharına, yazına
Gölgeden çık güneş doysun hazzına
Kilit vurdum gecelerin ağzına
Rüyalara yasakladım ben seni (s. 49)

Tez öğrendik desiseyi, düzeni
Zincire bağladık akli, izanı
Altı ay içinde Şevket Kazan'ı
Sabikundan Moğultay'a benzettik (s. 9)

Seralara hayal ekti aşiret
Su yerine asit döktü aşiret (s. 1)

Manşet sütun umut döktü falcılar
Uzun yürüyüşe çıktı yolcular (s. 1)

Yukarıdaki örneklerde de yine somutlaştırmalara başvurulmuş, kelimeler benzetme ilgisi de kurularak mecazın güzel örnekleri verilmiştir.

B) TEZAT

Tezat, zıtlık demektir. Bu sanat, birbirine zıt kavramların kullanılmasıyla oluşan bir sanattır. Abdurrahim Karakoç'un şiirlerine bakıldığında sıklıkla başvurduğu sanatlar arasındadır.

Aşağı su gölü, yukarı boynuz
Kelleler bakımlı koruya döndü (s. 1)

Görüldüğü üzere aşağı ve yukarı sözcükleri birbiriyle zıt kavramlardır.

“Aç” ile “Tok”ları anlatın bugün
“Az” ile “çok”ları anlatın bugün
Ne geldi, ne gitti dünden bugüne
“Var” ile “Yok”ları anlatın bugün (s. 67)

Aç, tok; az, çok, gel-, git-; var, yok sözcükleri tezat sanatının en güzel örneklerini teşkil eder.

Nüfuzlu patronlar girdi araya
Ak boya vuruldu kara paraya
Türlü şüphe yağdı tüm Ankara’ya
İtimat nalları dikti bu sene (s. 15)
Yine ak ve kara sözcükleri zıtlık ifade eden kelimelerdir.

Mürşidim rantçı Celal
Tanımam haram-helal
Ufkumu sarmaz melal
Ben mürteci değilim.. (s. 23)

Terketti güzelliği çirkinliğe sarıldı
Girdiği bataklıktan çıkamadı bir daha (s. 84)

Makam cahilleri alim ediyor
Çığırdan çıkartıp zalim ediyor
Vatandaş yoklukla talim ediyor
İşçinin memurun haline bir bak (s.75)

Haram, helal, güzel, çirkin, cahil, alim kelimeleri de birbirine zıt kavramlardır ve tezat sanatının birer örneğini oluştururlar.

C) TA'RİZ

“Söylenen sözün ya da kavramın gerçek ve mecazlı anlamı dışında büsbütün tersini kastetmektir. Ta’rizde, mecaz-ı mürsel ve kinayedeki ilgiler yoktur. Sözün gerçek anlamı doğru gibi görünse de asıl amaç, sözün ters anlamına yüklenmiştir. Bu nedenle, ta’riz sanatı, bir kişiyi ya da durumu alaya almak ve iğnelemek amacıyla yapılır.” (Dilçin 1995:417). Ta’riz, başka bir ifadeyle taşlama sanatıdır. Abdurrahim Karakoç’un şiirlerinde örneğine en çok rastladığımız sanatlardan biridir ve şair de bu sanatı büyük bir ustalıkla kullanmıştır.

Her devrin mimarı olmuşlardı ya
Hani herkesten çok bilmişlerdi ya
Düzeltiliriz diye gelmişlerdi ya
Kaosla, ıslahı karıştırdılar (s. 37)

Sistemden şikayet etmeyin sakın
Darılır düzenin düzenbazları
Âli makamlara münhal bırakın
Kurulur düzenin düzenbazları (50)

Soyduk, soyundurduk dönderdik muza
Kar koktu, buz koktu, kurt düştü tuza
Kül yutturduk, dans ettirdik karpuz
Portakalı pırasaya benzettik (s. 10)

Rekor kırdık begim.. Atladık çağı
Garibin sırtına yükledik dağı
Savatladık solu, sosladık sağı
Kart maymunu kaynanaya benzettik (s. 12)

Bilenmiş baltalar bekliyor elde
Memur kıyımına yardım et gel de

Tereddütte kaldık hepsi güzel de
Baltaların sapı ne biçim olsun? (s.26)

Toy seyis karnından okladı atı
Doğu "eyvah" dedi "oh" çekti batı
Baltayla yaptılar ameliyatı
Kasapla cerrahı karıştırdılar (s.35)

Vergi köprüsü kur, gelip geçelim
Emret su yerine zehir içelim
İşçi, çiftçi doğrayalım, biçelim
Vurguncunun küpü ne biçim olsun? (s. 28)

Örneklere de görüldüğü üzere şair birtakım eleştiriler, taşlamalar yaparak ta'riz sanatının örneklerini bizlere sunmaktadır.

D) İSTİFHAM

Şiir içerisinde şairin birtakım sorular sorarak anlatımı etkili ve canlı kullanmak amacıyla başvurduğu sanatlardan biridir. Şair soru sorarken aslında cevap beklemez. Karakoç'un şiirlerinde bu sanatın başarılı örnekleri mevcuttur.

Hilâlin yerine haç mı takalım?
Belki de sırası gelir, bakalım,
Nasıl oturalım, nasıl kalkalım?
İnsanların tipi ne biçim olsun? (s. 26)

Kimler besleniyor “aralık”lardan
Kır-At’ın yediği darı mı hâlâ?
Bal yiyenler kayboldu mu ortadan
ANAP’ın amblemi arı mı hâlâ? (s. 57)

Doğrulardan çember yaptık kolay mı?
Kokarcadan anber yaptık kolay mı?
Puthaneye minber yaptık kolay mı?
Manzarayı manzaraya benzettik (s. 12)

Karayalçın nerde, Azimet nasıl
Millete yapılan eziyet nasıl
Kurultay yaklaşmış, vaziyet nasıl
CHP öldü mü, diri mi hâlâ?

Şair, şiirler içerisinde bazı sorular sorarak vermek istediği duyguyu, düşüncüyü ve anlamı kuvvetlendirmeye çalışmış ve istifham sanatının güzel örneklerini vermiştir. Bunu yaparken bazen soru işaretini kullanmış bazen de kullanmamıştır.

E) TEŞHİS

İnsana ait bazı özellikleri insan dışındaki varlıklara yüklemektir. İnsan dışındaki varlıkların insan gibi konuşturulduğu sanattır.

Gölgesinde otur amma
Yaprak senden incinmesin
Temizlen de gir mezara
Toprak senden incinmesin (s. 42)

Burdayım de ararlarsa
Doğru söyle sorarlarsa
Tabutuna sararlarsa

Bayrak senden incinmesin (s. 42)

İncinmek insana has bir durumdur. Şair bu duyguyu yaprak, toprak ve bayrak kelimelerine yükleyerek insana ait bir özelliği insan dışındaki varlıklara yüklemiştir.

Yüreğimden aşk kurşunu yedim ben

Doktor ağlar, merhem ağlar yarama.

Dilekçemi gökyüzüne verdim ben

Yağmur ağlar, meltem ağlar yarama. (s. 48)

Yas tutsun ırmaklar, yas tutsun dağlar

Seni nasıl...nasıl unutsun dağlar

İsminle kendini avutsun dağlar

Ormanlar ağlasın... (s. 46)

Meydan meydan dayak vurdu Rus'lara

Kök söktürdü, kan kusturdu Rus'lara

Tek başına karşı durdu Rus'lara

Meydanlar ağlasın (s. 47)

Yine örneklerden anlaşılacağı üzere insana ait, insana has durumlar, insan dışındaki varlıklara yüklenmiştir.

F) TEKRAR

Şiirde duygu, düşünce ve anlamı kuvvetlendirmek amacıyla bazı kelime veya söz gruplarının tekrar edilmesiyle yapılan sanattır. Karakoç'un şiirlerinde en çok rastladığımız sanatlardan biridir ve Karakoç bu sanatı da büyük bir ustalıkla kullanmıştır.

Kimi çok erken unutmuş.. bayram ne ki?

Kimi yürekler buz tutmuş..bayram ne ki? (s. 264)

Dün namertle mertin farkını bilirdik

Dün tavşanla kurtun farkını bilirdik (s. 267)

Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 3, 2021

Çanak çömlek sattı geliştirdi medya
Uçurdu yalanı, yıldırdı medya
Kahır güç olmaya çalıştı medya
Ekranlar, sayfalar koktu bu sene. (s. 14)

Bir tarafta birlik, dirlik canları
Bir tarafta fitne bezirganları
Bir tarafta çağın kart yılanları
Herkes tohumunu ekti bu sene (s. 16)

Yanan hep sen oldun, yakılan sensin
Ruhuna çiviler çakılan sensin

Şekilden şekile sokulan sensin
Oy güzel vatanım, oy Anadolu.. (s. 20)

Biraz azim, biraz gayret derim ha
Delinir karanlık, sabret derim ha
Şanlı mazi döner elbet derim ha
Oy güzel vatanım, oy Anadolu.. (s. 22)

Sana maruzatım bunlar şimdilik
Çalıyor derinden çanlar şimdilik
Sözümden anlayan anlar şimdilik
Sarayların şap'ı ne biçim olsun? (s. 29)

Doğmadık bebeklerin duası var yollarda

Şifa bulmaz dertlerin şifası var yollarda.. (s. 34)

Şapka var: İçinden tavşan çıkar – ayı çıkar

Şapka var: Altından baba çıkar – dayı çıkar

Şapka var: Kamufle eder cümle pislikleri

Şapka var: Gölgesinden harami payı çıkar.. (s. 242)

Görüldüğü üzere şiir içerisindeki bazı kelimelerin tekrar edilmesiyle şiire bir akıcılık sağlanmıştır.

G) MÜBALAĞA

“Bir şeyin etkisini güçlendirmek amacıyla, o şeyi olağanüstü bir şekilde anlatma sanatıdır. Bu sanata bir çeşit ifrat ya da tefrit sanatı denilebilir. Çünkü bir şey bu sanatta olduğundan pek fazla ya da olduğundan daha az gösterilir.” (Aktaş 2002:85). Aslında bir şey anlatılırken abartılarak anlatılır. Karakoç da şiirlerinde bu sanatı oldukça fazla kullanmıştır.

Küfür damla damla deliyor taşı

Zaaf lar şahlanmış maddeye karşı

Sevdalar yürekte isyan ateşi

Yakmadı.. yakmadı.. yakmıyor hâlâ (s. 128)

Kızıl öfke yağdı, kin aktı çaylar

Kıyıma uğradı haftalar, aylar

Mülkü viraneye çevirdi taylar

Kanun-tüzük birbirine karıştı (s. 143)

Akan oluktan akarcasına

Avantalar... (s.176)

At ambarı Amazon'da bir ucu
Utah'daki garnizonda bir ucu
Çekti gitti ta fizan'da bir ucu
Zalim/hoyrat bu şiirin içinde (s. 181)

Yüzaltı gram çeken gölgeye
Yetmiş iki ton yalan katarlar (176)

Görkemli kuleler yaptı samandan
Buz eritti-kar yağdırdı hamamdan
Aylar-günler hırsızladı zamandan
Saatin çarkına tecavüz etti. (s. 63)

Yediği arpaya hile katardı
Kızarsa yıldıza tekme atardı
Seceresi katırdan da beterdi
"Safkandır" dediler, ben inanmadım (s. 59)

Yılda beşyüz beş gün dolaştı gökte
Mağripten maşrıka uçtu başbaba...
Bir eli yargıda- bir eli YÖK'te
Gönlünce güzeller seçti başbaba.. (s. 40)

Görüldüğü üzere aldığımız tüm şiir örneklerinde anlatılmak istenen duygu, düşünce, durum abartılarak anlatılmış ve mübalağa sanatının güzel örnekleri verilmiştir.

H) TEŞBİH

“Benzetme sanatı. Aralarında ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın güçlü olana benzetilmesiyle yapılır. Teşbih sanatı genellikle benzeyen/benzetilen/benzetme edatı/benzetme yönü gibi unsurlarla kullanılır.” (Aktaş 2002:9).

Rüzgar gibi geldi geçti seneler
Taze bayat birbirine karıştı. (184)

Önümüzü göremezken kör gibi
Kara para beyazlattık kar gibi
Ahlaksızlık çiçek açtı nar gibi
Poyraz-imbata birbirine karıştı. (s. 185)

Bir bakarsın kilisenin rahibi
Bir bakarsın puthanenin sahibi
Batı küreğiyle pis çamur gibi
Karılır düzenin düzenbazları. (s.52)

Çatladı duvarlar, bel verdi direk
Karlı dağlar gibi yığıldı merak
Mide beyin oldu, lokmalar yürek
Yukarda ayaklar, başlar karıştı. (s. 125)

Örneklere görüldüğü üzere “gibi” edatı kullanılarak seneler rüzgara, kara paranın kara, ahlaksızlığın nara, merakın da dağa benzetilmesi, bizlere teşbih sanatının güzel birer örneğini vermektedir.

İ) KAT'

“Sözü, etkisini arttırmak amacıyla, arkası kendiliğinden anlaşılacağı ve susmanın söylemekten daha etkili olacağı bir noktada kesmektir.”(Aktaş 2002: 103). Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde bu sanatı da bolca kullanır.

Gönül ince bir yol... ince muamma
Gündüz efsanedir-gece muamma (s. 108)

Vermek gerekirse misal
Vükelaya cebir yasal
Küçüklerden oyun-masal
Büyüklerden/oy/vergisi.. (s. 232)

Alp-Eren Gaziler, ulu sultanlar
Eğlenceye daldık.. unuttuk sizi.
Bin yıldır toprakta uyuyan canlar
Televizyon aldık.. unuttuk sizi. (s. 61)

Bilemezsin.. can yakmaz ki bilesin
Ağrı sızı bırakmaz ki bilesin (s. 49)

Şiirlerdeki üç ve iki noktayla gösterilen kısımlar kat' sanatının iyi birer örnekleridir.

J) TENASÜP

“Bir konu üzerinde, aralarında türlü ilgiler bulunan en az iki sözcük, terim ve deyim bir dize ya da beyit içinde rastgele sıralama amacı gütmeyen kullanmaktır. Ancak, bu sözcükler arasında karşıtlık ilgisi bulunmaması gerekir.” (Dilçin 1995: 431). Karakoç bu sanatı şiirlerinde büyük bir ustalikle ve oldukça fazla kullanmıştır.

Öp kokla dağların her çiçeğini
Ve sonra ıhlamur nar çiçeğini

Madalya yerine kır çiçeğini

Göğsüne takarsan bu vatan senin (s. 92)

Dağların her çiçeği, ıhlamur, nar çiçeği gibi birbiriyle ilgili sözcükleri kullanarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

Güneşi, yıldızı, bulutu, ayı

Yağmurdaki damla damla sevdayı

Yakınlara çekin şu maverayı

Biraz da "Gök"leri anlatın bugün (s. 67)

Şair; güneş, yıldız, bulut, ay, yağmur, damla gibi birbiriyle ilgili sözcükleri bir arada kullanarak güzel bir örnek daha sunmuştur.

Silahı, sopayı, tokmağı değil

Ateşi, suyu ve toprağı değil

Ağacı, meyveyi, yaprağı değil

Bin yıllık "kök"leri anlatın bugün (s. 67)

Karanlıktan çıkamadım ben bu yaz

Biliyorum Anadolu bembeyaz

Hava dersin bir bulutlu, bir ayaz

Karıştı ha, yazlar kışlar karıştı (s. 127)

Yukarıdaki son iki şiirde de silah, sopa, tokmak, ateş, su, toprak, hava, bulut, ayaz gibi kelimelerle etkili birer tenasüp sanatı yapılmıştır.

K) TECAHÜL-İ ARİF

Herhangi bir konuyu şairin aslında bildiği halde bilmemezlikten gelmesidir. Abdurrahim Karakoç bu sanatı da şiirlerinde bolca kullanmıştır.

Sekiz saat müşrik, bir saat dindar

Ötede sevecen, beride kindar

Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 3, 2021

Riyada melektir, esasta mundar
Her kalıba hazır mıdır bilmem. (s. 124)

Çıkmış azametle âli makama
Köle midir, vezir midir bilemem
Sokmuş kafasını kirli rakama
Münafık mı, hızır mıdır bilemem. (s. 123)

Kavgası değişir, cengi değişir
Bir inancı, bir ahengi değişir
Lezzeti, kokusu, rengi değişir
Ayran mıdır, bezir midir bilemem. (s. 123)

Karlı dağlar uykuya mı yattı ki
Geçitleri haydutlar mı tuttu ki
Deli rüzgar dilini mi yuttu ki
Ormanlar-ırmaklar, susar, söylemez. (s. 112)

Hamisi Firavun, dayısı Nemrut,
İyinin iyisi yediği armut
Merkezde kul-köle, taşrada haydut
Uşak mıdır, nazır mıdır bilemem. (s. 124)

Aslında şair bilmem dediği durumların hepsine vakıf olduğu halde bilmediğini söyleyerek tecahül-i arif sanatının ince örneklerini vermektedir.

L) NİDA

Anlatımı biraz daha etkili ve canlı kılmak amacıyla şairin farklı ünlemler kullanarak seslenmesi durumudur. Karakoç bu sanatı da şiirlerinde önemli ölçüde kullanmıştır.

Ey iman sembolü, ey şanlı yiğit
Ey büyük mücahid, ey büyük şehid
Kıyamete kadar artık her vakit
Nisanlar ağlasın... (s. 46)

Ben sabit şeyleri sevmem ey can
Sen
Eğer beni dinlersen
Çağlayan ırmak ol.. (s. 89)

Ben karanlığı hiç sevmem ey can
Vaktin her saatinde
Her zaman
Ağaran şafak ol.. (s. 89)

Çok bekletme ey can – yardıma sen gel
Eğer yolda isen yolundan dön gel
Atlayıp üstünden geçtiğim engel
Yüksek mi – alçak mı? Bilmiş değilim.. (s. 108)
Ben bulanıklığı sevmem ey can
Sen
Yayla pınarlarından akan
Sulardan berrak ol... (s. 89)

Şiirlerde görüldüğü üzere Abdurrahim Karakoç “ey” nidasıyla bazen bir yiğide, bir şehidimize bazen de sıradan bir insana seslenerek nida sanatının etkili kullanımlarını sunmuştur.

SONUÇ

Şair ve okumayı seven bir ailede dünyaya gelen, şair bir dedenin torunu ve kendini birçok konuda yetiştirmiş, geliştirmiş, ilim sahibi bir babanın evladı olan Abdurrahim Karakoç, XX. yüzyılın en etkili ve başarılı şiir üstadlarından biridir. Ailede başka şair kardeşlere de sahip olan, çok küçük yaşlarda çok farklı alanlarda okumaya başlayan Karakoç, yazmaya da çok küçükken başlamıştır. Türk şiir dünyasına değerli şiirler bırakarak önemli çalışmalar yapan şair, ilkokul dışında herhangi bir okula gitmemiş olmasına rağmen, kendi kendini birçok farklı alandan kitaplar okuyarak, araştırarak geliştirmiştir. Türkçe onun şiirlerinde en berrak, açık, anlaşılır biçimde karşımıza çıkar. Şiirleri sade ve açık, halkın anlayacağı bir şekilde kaleme alınmıştır. Kendine özgü bir üslupla bu konuda çığır açmış denilebilir. Çünkü pek çok şair onun şiirlerinden etkilenmiş ve onu örnek almıştır. Dili kullanma becerisi onun şiirlerinden apaçık bellidir. Şiirleri sanatlar açısından da oldukça zengindir. Mecazdan istifhama, teşhisten tecahül-i arife, nidadan kat' sanatına birçok edebî sanata hâkim olmuş ve şiirlerinde büyük ustalıkla kullanmıştır. Erken yaşlarda kendini okumaya ve yazmaya veren, dili bu kadar etkili ve akıcı kullanan Karakoç'un edebî sanatları kullanma yeteneği bakımından da başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Şiir yazmada gösterdiği başarıyı ona paralel olarak edebî sanatları kullanma yeteneğinde de göstermiştir. Şair, XX. yüzyılda Türk milletinin yetiştirdiği, Türk edebiyatına değerli katkılar sağlamış şairlerden biri olmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Hasan (2002), *Modern Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- ALKAN, Selda (2021), "Abdurrahim Karakoç'un Eserlerinde Din ve Dindarlık", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana.
- AYDIN, Hatice (2002), "Mehmet Âkif Ersoy'un Şiirlerinde Edebi Sanatlar", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÇEVİRİÇİ (Çağın), Ayşe (2006), "Tevfik Fikret'in Şiirlerindeki Edebi Sanatlar", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÇİÇEK, Mustafa (2020), "Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Hiciv", **Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak.
- DİLÇİN, Cem (1995), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları.

ERTÜRKMEN, Orhan (2019), “Abdurrahim Karakoç’un Şiirlerinde Dinî ve Tasavvufi Temalar”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş .

FİLİZ, Mehtap (2010), “Abdurrahim Karakoç’un Şiirlerinin Tematik Açından İncelenmesi”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kars.

KARAKOÇ, Abdurrahim (2005), **Yasaklı Rüyalar**, Alperen Yayınları, Ankara

SALDERE, Gülsüm (2001), “Abdurrahim Karakoç’un Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

ŞAFAK (Fırat), Filiz (1994), “Faruk Nafiz Çamlıbel’in Şiirlerinde Edebi Sanatlar”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

ÖZDEN, Ersin (2000), “Karacaoğlan’ın Şiirlerinde Edebi Sanatlar”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne.

ÖZÇELİK, Bedri (2021), “Elbistan Kültür Havzası Halk Şairleri ve Abdurrahim Karakoç’un Şiir Dünyası”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.